

**Мартиненко
Світлана Миколаївна** —

завідувач кафедри
початкової освіти та
методик гуманітарних
дисциплін, доктор
педагогічних наук, професор
Київського університету
імені Бориса Грінченка.
Коло наукових інтересів:
педагогічна діагностика;
формування професійної
компетентності
майбутніх учителів
початкової школи,
їх готовності до
діагностичної діяльності
та особистісно-
професійного становлення;
проектна діяльність
у початковій школі.

РЕЦЕНЗІЯ

**на колективну монографію
«Формування предметних
компетентностей в учнів
початкової школи»**

*Освіта, яка не навчає жити в
сучасному світі, не має жодної цінності...*

Роберт Кійосакі

У сучасному суспільстві активно відбувається реформування й оновлення освітньої парадигми, що зумовлює її переорієнтацію на формування індивідуальних, професійних і культурних якостей особистості. Відтак, нові соціокультурні вимоги зосереджують увагу на розвитку в учнів конкретних цінностей і життєво необхідних знань, умінь і способів діяльності. Компетентнісний підхід перетворився з відносно локальної педагогічної теорії на суспільно значуще явище, яке є основним у формуванні освітньої державної політики, вдосконаленні змісту освіти, визначенні її результативності. За таких умов, на нашу думку, освіта має розглядатись як метод оволодіння ефективними засобами здобуття інформації та набуття навичок самоосвіти, що сприяє особистісному становленню людини, здатної ставити запитання і самостійно знаходити відповіді на них, висувати гіпотези, робити висновки й узагальнення, оволодівати технологіями самовдосконалення та самореалізації.

Аналіз європейських і вітчизняних тенденцій розвитку освіти засвідчив актуальність переходу від простої поінформованості на формування ключових і предметних компетентностей. На часі така організація освіти, результатом якої є спроможність учня діяти адекватно в навчальних і життєвих ситуаціях. За таких умов

сучасна початкова школа має орієнтуватися на гуманізацію змісту, форм і методів навчально-виховного процесу, виявлення індивідуальності кожного учня, розвиток його творчого потенціалу, що вимагає від педагогів досконалого оволодіння необхідними знаннями, вміннями, навичками і досвідом діяльності.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень, методичних напрацювань, присвячених означеній проблемі, все ж є суперечливість у поглядах на зміст компетентності, її сутнісну характеристику, особливості презентації у змісті освіти. Нами встановлено також, що в науці тривають дискусії щодо визначення нового теоретичного базису, ідентифікації понятійного фонду європейської педагогічної термінології, узгодження її з вітчизняною наукою, врахування необхідності вибудовувати ієрархію вимог до якості освітніх результатів, які б становили об'єктивну оцінку й були зрозумілими як для науковців, так і для вчителів початкової школи. Вважаємо, що назріла необхідність вироблення спільної позиції з метою уникнення розбіжностей, надання знанням про компетентнісний підхід функціонального характеру, що зробить їх придатними для реального застосування фахівцями в навчально-виховному процесі. На наше глибоке переконання, підлягають переосмисленню мета й завдання початкової ланки освіти, її перехід від знаннєвого до компетентнісного підходу. З огляду на це мету початкової освіти вбачаємо в розвитку особистості дитини молодшого шкільного віку шляхом пізнання Себе і Світу, набутті досвіду життєдіяльності й культури суспільних відносин на підставі системи цінностей в умовах сприятливого освітнього середовища.

З огляду на зазначене переконані, що колективна монографія «Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи» є актуальною та своєчасною. Те, що рецензоване напрацювання ґрунтується саме на науково-методичних розробках академіків Олександри Яківни Савченко, Надії Михайлівни Бібік і Миколи Самійловича Вашуленка, вже заздалегідь забезпечує його високу якість і практичну спрямованість. Наукове визнання мають також інші автори, які мають досвід щодо реалізації компетентнісного підходу в початковій освіті

Передусім зауважимо, що колективна монографія є новим явищем на ринку наукових видань із проблем початкової освіти. З одного боку, це класична монографія, а з другого – фундаментальне й системне інноваційне дослідження, що дає змогу фахівцям зрозуміти застосовувані підходи до визначення засобів реалізації компетентнісного підходу в навчально-виховному процесі початкової школи. Цій науковій праці властивий значний науковий і практичний потенціал, оскільки на противагу іншим публікаціям подібного спрямування вона вирізняється тим, що науковці лабораторії початкової освіти зробили спробу розв'язати одну з найактуальніших проблем сучасної педагогіки: як скоротити шлях від теоретичного засвоєння знань до їх практичного застосування; яким чином перетворити учня з пасивного реципієнта (об'єкта) на активного учасника навчально-виховного процесу (суб'єкта).

Безумовною перевагою монографії є те, що укладачами схарактеризовано дидактико-методичне забезпечення формування в молодших школярів предметних компетентностей у процесі навчання української мови, літературного читання, математики, природознавства, курсу «Я у світі», основ здоров'я. Варто звернути увагу й на те, що досить вдало розкрито структуру і зміст предметних компетентностей (комунікативної, соціокультурної, читацької, математичної, соціальної, природознавчої та здоров'язбережувальної).

Заслугує на схвалення також те, що вченими детально проаналізовано нові нормативно-правові документи, в яких окреслено мету навчання в початковій школі та його компетентнісні результати (Національну рамку кваліфікацій, Державний стандарт початкової загальної освіти, навчальні програми, орієнтовні вимоги до оцінювання навчальних досягнень учнів). Варто зазначити, що методика формування в учнів початкової школи предметних компетентностей експериментально перевірено на рівні змісту, форм, методів і засобів організації навчальної діяльності.

Коллективна монографія визначається логічною структурованістю, послідовністю викладу змісту, взаємоузгодженістю структурних компонентів, інформаційною та змістовою насиченістю. Варто наголосити, що системному підходу підпорядкована вся структура монографії, і це є виправданим щодо широти її застосування. Вчителі-практики, студенти напряму підготовки «Початкова освіта» мають змогу простежити ті думки авторів-науковців, до яких вони підходять поступово, виважено, добре зваживши всі обставини виникнення в педагогічній науці того чи іншого явища. Водночас прагнення дослідників виокремити в кожному розділі найсуттєвіші положення не супроводжується спробами їхнього спрощення, навпаки, матеріал викладений на високому теоретико-методологічному рівні, що дає змогу засвоїти сучасний науковий тезаурус, вміло його застосовувати у практичній діяльності. Еволюція поглядів, широта світогляду, висвітлення ідей ученими доводять їхні глибокі знання, вміння й досвід оперувати матеріалом, лаконічно висловлюватися, чітко обґрунтувавши свою позицію, вбачати перспективи подальшого використання.

З огляду на викладене є всі підстави стверджувати, що авторам колективної монографії вдалося вийти на якісно новий рівень осмислення такого складного процесу, як формування в учнів початкової школи предметних компетентностей, що тривалий час у педагогіці й методиці навчання залишався поза увагою дослідників. Без сумніву, підготовлена та видана науковцями відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України колективна монографія «Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи» є надзвичайно цінним і корисним виданням не лише з огляду на її наукову значущість, а й завдяки практичній спрямованості для методистів, викладачів ВНЗ, учителів, студентів напряму підготовки «Початкова освіта».